

Пастушина В. М.,
старший викладач кафедри журналістики
та нових медіа
Київського університету імені Бориса Грінченка
(Київ, Україна),
кандидат наук із соціальних комунікацій
Ел. пошта: v.pastushyna@kubg.edu.ua

Vasyl Pastushyna,
Candidate of Sciences in Social Communications,
Senior Lecturer at the Department
of Journalism and New Media
of Borys Grinchenko Kyiv University (Kyiv, Ukraine)
Email: v.pastushyna@kubg.edu.ua
ORCID iD 0000-0001-8813-2320

УДК 070(477.83/.86) «1928–1934 pp.»

DOI: 10.28925/2524-2644.2019.2.9

ПРОБЛЕМНО-ТЕМАТИЧНІ СПЕКТРИ ЖУРНАЛУ «РОЗБУДОВА НАЦІЇ» (1928–1934)



PROBLEM-THEMATIC SPECTRA OF THE NATION DEVELOPMENT («ROZBUDOVA NATSII») JOURNAL (1928–1934)

У статті висвітлено проблемно-тематичний спектр програмного органу ПУН «Розбудова нації» — журналу, який став одним із основних друкованих органів українського національно-визвольного руху в міжвоєнний період. Здійснено спробу розкрити основну проблематику часопису та показати, яким чином здійснювалася редакційна політика, як групувався контент, яким чином працювали публіцисти і які основні теми були висвітлені. Історію журналу подано в контексті конкретних історико-культурних та соціальних подій. Основна мета полягала в ознайомленні сучасного читача з націоналістичними рухами минулого на прикладі друкованого видання 20–30-х років ХХ ст., аналізі та актуалізації контенту, який і сьогодні залишається важливим для українського суспільства. Часопис «Розбудова нації» розглянуто як націоналістичне видання у міжнародному світлі, оскільки його дописувачами були публіцисти з різних частин світу. Зібрано інформацію про формат та контент. Проаналізовано особливості структури та автури видання, тематичні спектри, жанрову та стилістичну специфіку. Досліджено контентну роль «Розбудови нації» в організації Конгресу українських націоналістів. Показано, що більшість важливих суспільно-політичних ситуацій, що виникала у 1920–30-х роках та стосувалася українського питання, була розглянута в «Розбудові нації». Зрештою висновано, що для «Розбудови нації» програмною є ідея націоналізму, ідея визволення рідної держави від окупантів та розбудова самостійної української держави. Визначальною у цьому контексті є боротьба за незалежність, яка повинна здійснюватися будь-якими засобами, включаючи революційні.

Ключові слова: «Розбудова нації», ідеологія, національно-визвольний рух, міжвоєнний період, державність, соборність, незалежність, пропаганда.

The study is devoted to modern processes of a struggle for national identity, which allows us to turn to historical sources to study and analyse the methods of struggle in the columns of nationalist publications.

We tried to reveal the main issues of the journal and show how the editorial policy was implemented, how the content was grouped, how the journalists worked and what the main topics were covered in the magazine. The article considers the history of the journal in the context of specific historical, cultural and social events. The main goal is to acquaint the modern reader with the nationalist movements of the past on the example of the printed edition of the journal in the 20–30s of the 20th century. The analysis of its content, which continues to be important for Ukrainian society today. The study is devoted to the problem-thematic spectra of the OUN «Rozbudova Natsii» (“Nation Development”) journal which became one of the main print media of the Ukrainian national liberation movement in the interwar period. The study considers the journal «Rozbudova Natsii» as a nationalist in the world context, since publicists from different parts of the world were the authors of this journal. The author analyses the journal’s structure, thematic ranges, as well as genre and stylistic specifics. The content role of «Rozbudova Natsii» in the organization of the Congress of Ukrainian nationalists is investigated. It is shown that most of the important social and political events that occurred in the 20–30s in Ukraine were considered in «Rozbudova Natsii». The main idea of «Rozbudova Natsii» is nationalism and the idea of national liberation from the invaders and the development of an independent Ukrainian state. The struggle for independence, which must be carried out by any means, including revolutionary ones, is decisive in this context.

Key words: «Rozbudova Natsii», ideology, national liberation movement, interwar period, statehood, independence, propaganda.

Вступ. Ідея державності України чи не найактуальніша суспільно-політична тема сучасного життя країни. Так історично склалося, що нашій державі постійно доводилося боротися за свою свободу і, як бачимо, у цьому контексті тема державності продовжує бути «притчею во язицех».

Зазіхання на територіальну цілісність продовжуються і надалі. Щоправда, в умовах сформованої молоді країни із загально визнаними кордонами та іншими державними цінностями це виглядає більш дико, ніж, скажімо, в міжвоєнний період.

Одним із найбільш яскравих концептуальних видань цього періоду, без сумніву, можна назвати журнал «Розбудова нації». «Розбудова нації» — це насамперед ідеологічний націоналістичний програмний орган Проводу українських націоналістів (ПУН). Він був не лише ідеологічно зорієнтований на боротьбу проти агресорів, а й виконував величезну програмну роль визвольної боротьби українців.

Актуальність статті полягає у необхідності вивчення ідеї державності у підпільній, національно ідеологізованій пресі міжвоєнного періоду з огляду на міжнародний контекст, зокрема в журналі «Розбудова нації» як програмному органі ПУН.

Науковою новизною є здійснення структурного тематичного аналізу програмного органу ПУН — журналу «Розбудова нації» на рівні висвітлення у друкованих виданнях ідеї державності України.

Теоретичне значення праці полягає в тому, що проаналізовано ідею державності у міжнародному контексті на сторінках журналу «Розбудова нації», який функціонував під час активізації українського визвольного руху в міжвоєнний період.

Методи дослідження. У ході дослідження застосовано такі методи, як аналіз, індукція, дедукція, узагальнення й системний аналіз, проблемно-тематичний, історичний, методи якісного контент-аналізу й дискурс-аналізу. Також було використано бібліографічно-описовий та структурно-типологічний методи.

«Розбудова нації» нині все ще практично недоторканий плацдарм для досліджень визвольного руху. Однак треба згадати працю В. Лернатовича «“Розбудова Нації”: ідеологічні уроки державотворення», надруковану у «Віснику Львівського університету» [1, 208], хоч у ній і не було проаналізовано фактичний форматний та змістовий матеріал. Автор наголошує лише на тому, що цей журнал у сучасному політичному стані держави є дуже актуальним,

і зупиняється на деяких історичних віяннях доби.

Пояснити недослідженість «Розбудови нації» можна тим, що контент журналу не просто складний, а й об'ємний (щороку близько трьохсот сторінок) і поліпроблемний (суспільно-політичний контекст українського поступу, культурні, історичні, наукові проблеми). Надзвичайно важливе значення у наповненні часопису мав міжнародний чинник. Маємо на увазі й зовнішні тенденції щодо України, і публікації іноземців.

Результати й обговорення. Одразу зауважимо, що «Розбудова нації» виконувала офіційну частину підготовки до Конгресу українських націоналістів (КУН). Проблемно-тематичний спектр цього часопису не обмежували лише офіційні повідомлення з життя ПУН, його співпраця з іншими організаціями, зокрема і за кордоном. ПУН був створений як організаційний відділ підготовки до КУН, тому в цьому журналі постійно друкували статті, які стосувалися з'їздів націоналістичних організацій, обох Конференцій українських націоналістів, включно із учасниками та постановами, винесеними для голосування. Цим займався В. Мартинець, який був секретарем Конференцій українських націоналістів «По конференції» (1928), «По другій конференції» (1928), «По році діяльності» (1928), «По конгресі» (1929) та ін.

Як позиціонував журнал редакційний колектив на внутрішній сторінці обкладинки кожного номеру, він містить «ідеологічні, філософічні, політичні, історичні, господарські, військові, літературні та ін. статті, спомини учасників української визвольної боротьби, огляди міжнародної політики, світового господарства, життя на всіх українських землях і життя українців на чужині та звідомлення в діяльності Організації Українських Націоналістів». Це підкреслює багатовекторність та різноматематичність «Розбудови нації».

Що стосується першого року видання часопису, то помітною стала міжнародна тематика. Крім цього, у шістьох (від 1 до 6) номерах Є. Коновалець надрукував свою книгу «Причинки до історії ролі Січових Стрільців в українській революції». Передовиці ідеологічного характеру, які писав інж. Д. Андрієвський, мали програмний пропагандистський характер і були глибоко публіцистичні та позиціонували ставлення ПУН до ситуації щодо України на світовій арені: «Наша позиція», «Шляхи розбудови», «Україна в світовій політиці» та ін. Крім цього, публіцисти виконували пропагандистську функцію, запевняючи, що незалежність держави

потрібно здобувати революційними методами: М. Загривний «Революційна теорія та закон життя», Ол. Бабій «Революція чи контрреволюція?», П. Липовець «Десятиліття української революції». Тема націоналізму та його структури і особливостей також була однією із основних у журналі: Ю. Вассиян «До головних засад націоналізму», С. Ленкавський написав своєрідну рецензію-переосмислення «Філософічні підстави “Націоналізму” Донцова», відомий ідеолог націоналізму М. Сціборський запропонував цілий спектр розуміння і національної розбудови незалежної держави: «Соборність психології та політики — основа націоналізму», «До аграрної політики націоналізму» та ін.

Генерал М. Омелянович-Павленко старший друкує в «Розбудові нації» від 1928 р. серію дописів із назвою «Останні місяці 1918 року» (Р. Н. від 1928 р., С. 392 і 438), а в 1929 р. — «Початок 1919 р.».

Щодо міжнародної тематики, то окрім постійних дописів, листів та оглядів, які друкували наприкінці кожного номеру, лівову частину займали інформативні публікації, що стосувалися українців та націоналістичних організацій за кордоном. Статті на міжнародну тематику писали українці і в основному змісті журналу, переважно це стосувалося Америки та СРСР (В. Галан «Як розуміти американізацію?», В. Богуш «Загальне економічне положення С. С. С. Р.», З. Пеленський «Рах Americana», В. Бобрів «Американські українці» (1929), З. Кузеля «Українці в Румунії»). Складається враження, що конфлікту із Польщею «Розбудова нації» не торкається навмисно, уникаючи статей про цю державу (окрім оглядів), на відміну від «Сурми».

У номерах від 1929 р. змінюється редакційна політика журналу, оскільки Конгрес, до якого готувався ПУН опосередництвом «Розбудови нації», уже відбувся. Таким чином свою основну функцію часопис виконав, ставши тепер програмним ідеологічним органом ОУН. Інж. Д. Андрієвський відходить від ідеологічної лінії журналу. Можливо, через те, що після утворення ОУН, де він обійняв адміністративну посаду, постало багато організаційних завдань.

ОУН не тільки прагнула здобути власну незалежну державу, вона активно готувалася до її творення. На перший план вийшла соціально-економічна програма націоналізму вкінці 1920-х років. Це яскраво відбилася на сторінках насамперед програмного органу ПУН — «Розбудови нації». Публіцисти і науковці, відчуваючи потребу в розбудові держави від самого початку, почали розробляти соціальні програми, які висвітлено у цьому часописі (М. Сціборський,

В. Мартинець, Л. Костарів та ін.). На цих роботах зупинялося багато дослідників, розуміючи вагомість соціально-економічних розробок доби (В. Панченко [2], М. Мандрик [3] та ін.).

Основне призначення політичної організації, як стверджує історик С. Конюхов, полягає в тому, щоб цілеспрямовано організовувати маси для захисту їхніх інтересів. Соціально-економічні цілі ОУН були сформовані в поєднанні з ідейно-політичною, організаційною, пропагандистською діяльністю, з виробленням стратегії поведінки на різних етапах розвитку й за різних політичних умов [4, 142].

Питання фінансів та економіки постійно непокоїли провідників ОУН та її провідника Є. Коновальця особисто. Про це, зокрема, свідчать листи секретареві ПУН та редакторів «Сурми» і «Розбудови нації» В. Мартинцю з приводу витрат на журнали: «В справах фінансових дозвольте прийняти слідує до відома. Я беру відповідальність тільки за ті витрати, які вміщені в бюджеті. Поскільки повстали які-небудь перевитрати, тоді Ви мусите самі на місці вишукувати собі джерела доходів, з яких такі витрати могли б бути покриті. Коли ці гроші, які Вам пересилається щомісячно на Р. Н. («Розбудову нації»). — Авт.), не вистачають, в такому разі старайтеся або ще рідше видавати “Розбудову Наці”, або видавати її двомісячно, але в зменшеному об’ємі. Коли всі панове не усвідомлять собі цього, що муситься брати увагу на ті фонди, які в нас мають, то я прокую, що ми в дуже скорому часі муситимемо оголосити своє банкруцтво» [5, 272].

Економічна програма ОУН була сформована в ході дискусій під час підготовки до Першого КУНУ в 1929 р. Значною мірою майданчиком для цих дискусій слугувала саме «Розбудова нації», яка була покликана для програмної підготовки до цього заходу. Дискусія мала стратегічний план економічних дій в умовах здобуття Україною самостійності. Основні ідеї соціально-економічного розвитку української держави були втілені в тезах і рефератах Миколи Сціборського, Леоніда Костаріва, Дмитра Андрієвського та Володимира Мартинця.

Готуючись до Конгресу, Є. Коновалець в одному з листів до Д. Андрієвського вказав на необхідність виголошення тематичних рефератів, які б закладали фундамент політичної програми організації: «На мою думку, треба раніше всього тим всім, які стоять до проводу близько, дати завдання опрацювати певні найважливіші конкретні питання, які відтак мали би увійти до програми Укр. Нац., і то ще до скликання конгресу, з тим, що їх праці мусіли би поступенно бути поміщені в Р. Н. Це не мали би бути

готові реферати на конгрес, а тільки заподали в скондензованій формі відношення поодиноких людей до конкретних питань» [6, 70–71]. Соціальну тематику було доручено розробляти редактору досліджуваних часописів В. Мартинцю. Дослідник Д. Ткач виділяє йому особливе місце в цьому контексті, вказуючи, що «з його ім'ям найбільше пов'язане подальше формування соціальної програми ОУН» [7, 155].

Таким чином, одні з перших згадок про соціальну програму українського націоналізму датуються 1927 р., коли В. Мартинець у власній статті журналу «Національна думка», яка пізніше переросла в «Розбудову нації», відзначив доцільність використання синдикалізму в державному плануванні. Основними рисами синдикалізму були принципи приватної власності, ініціативи та солідарність усіх соціальних верств [8, 19].

Інший творець ідеологічної платформи ОУН Д. Андрієвський зазначав важливість теми організації суспільного життя. Він наголошував на вагомій ролі створення нової системи суспільних взаємин, яка враховувала б досвід та традиції українців. Натомість запозичення будь-яких форм та методів з досвіду інших країн, на думку автора, могло би тільки завдати шкоди національним інтересам [9, 220].

Досліджуючи проблемно-тематичний спектр «Розбудови нації», можна помітити, що українські ідеологи постійно наголошували на необхідності творити власні суспільно-політичні форми організації державного життя. Так, один із провідних українських філософів Ю. Вассиян наголошував: «Націоналізм розбудовує свою програму методично, т. з. не за абстрактними засадами філософії, моралі, соціології, зложеними в схеми, але відчитанням потреб нації з безпосереднього наглядання її життя та визволенням засобів енергії, необхідних для її здійснення» [10, 37].

Теоретик націоналізму М. Сціборський, який був ідеологом ОУН та членом редакції «Розбудови нації», докладно проаналізував суть світових історичних соціальних процесів, визначив їх специфіку та аспекти розвитку і дійшов висновку про те, що в основі історичних соціальних процесів була боротьба за землю. Питання землі, на думку публіциста, актуальне і для України, адже значна частка економічних ресурсів базується на сільському господарстві. М. Сціборський наголошує на тому, що основним чинником реалізації соціально-економічної програми ОУН мають стати середні селянські господарства [11, 333–334]. Тобто селянство як основна група мала принести українські

державі в майбутньому багатство, міцність і стабільний розвиток, використовуючи насамперед аграрний сектор.

Л. Костарів, який також був ідеологом ОУН, доки його не звинуватили в шпигунстві й виключили з організації, дотримувався іншої думки. У своїй праці «Проблеми української промислової політики» він наголошував на гармонійному розвитку усіх галузей господарства, а не лише аграрного комплексу. На його думку, для того, аби стати економічно незалежними, потрібно розвивати національну промисловість. Це забезпечить робочі місця та сприятиме обороноздатності країни [12, 138].

Отже, ідеологи соціально-економічної програми ОУН критикували комуністичну націоналізацію та вважали неприйнятними персоналістські капіталістичні відносини, за яких економіка спирається лише на окремих підприємців. У цих програмах основним і спільним була орієнтація на те, що Українська держава має бути самодостатньою в економічному плані.

Підсумком дискусій про соціально-економічну сферу став КУН, на якому і було проголошено основні спільні вектори у цій сфері розвитку держави. Результатом проведення Конгресу стало звернення «Від Конгресу Українських Націоналістів», яке було надруковане в журналі «Розбудова нації» і належало, імовірно, В. Мартинцю, як секретарю. Цей документ декларував такі тези для соціальної сфери: «створення законодавчих органів на засаді представництва всіх організованих суспільних верств, з углядженням відмінностей окремих земель, що вийдуть до складу Української Держави» [13, 2]. Розбудова всіх галузей народного господарства мала спиратись на співпрацю між «виробничими верствами», яку забезпечувала державна влада на засадах «волі праці, права коаліцій і вільних умов працівників і працевдавців». Для цього був затверджений 8-годинний робочий день із можливістю його подальшого скорочення, запроваджене загальне соціальне забезпечення. Окремим пунктом виділено обов'язкову безплатну державну школу [13, 3].

Програму планувалось втілювати в два етапи: 1) зміною державно-політичного стану шляхом революції та 2) зміною господарсько-суспільних умов шляхом послідовних реформ [14, 6].

Після КУН ідеологічну програмну роль у журналі, яку виконував Д. Андрієвський, взяли на себе В. Мартинець та особливо Я. Дуб, які активно дописували концептуальні матеріали [15], «Еміграція російська та українська і боротьба за будучину Східної Європи» [16] та ін.

Щодо міжнародного контексту, то активним дописувачем стає В. Богуш із статтями, які стосуються СРСР («Економічні взаємовідносини поміж Україною та Росією в ССРСР», «Російсько-жидівське панування та роля російської культури на Радянській Україні» та ін.). Таким чином, проблема взаємовідносин із Росією стає помітною темою на сторінках «Розбудови нації».

Ю. Милянчич також є одним із дописувачів на міжнародні теми: життєві нариси «Раймонд Пуанкаре», «Герберт Гувер», стаття «Жиди, сіонізм і Україна», історичний опус «На блудних дорогах» (про Німеччину, яка зазнала краху, проте, впевнений автор, «нова Німеччина прийде», взявши культурні та суспільні цінності в інших держав). Ю. Милянчич продовжував оперувати міжнародною тематикою. Цікавою для нас є стаття «Японія — сила будучності?» [17, 174], де автор, вказуючи на економічні зрушення у цій країні, намагався передбачити, до чого це призведе у наслідку. Зрештою він був правий, адже Японія завдяки своєму консолідованому економічному рухові стала однією із найсильніших держав на світовій арені, в результаті чого в ній кожна країна хоче бачити союзника.

Проблема сіонізму також була досить помітною, особливо цю тему розвивав проф. О. Мицюка великими дописами «Перші спроби аграризації жидівства», «Жидівська економіка за доби лібералізму», «Жидівська економіка на Україні за доби реакції», «Жидівство за роки історичного перелому», «Самостійність України та жидівство» тощо.

Незалежна держава є центральним архетипним образом щодо переважної більшості статей, надрукованих у журналі. Редакційний колектив із приязню щодо друку ставиться до церковних питань в Україні [18], цікавою є стаття Г. Калицького «Українська література в світлі націоналізму», проф. О. Мицюк написав гостру і, як він сам зазначає, «дискусійну статтю» «Фашизм».

Не дивно, що саме КУН став однією із найпомітніших тем у «Розбудові нації» («Від Конгресу Українських Націоналістів», В. Мартинець «По конгресі» та ін.): «Конгрес покликав до життя і чину єдину Організацію Українських Націоналістів, що має охопити всі існуючі націоналістичні групи, та ухвалив основні засади українського націоналізму. Маючи за свою мету відновлення, впорядкування, оборону та поширення Незалежної Соборної Української Національної Держави» [10, 7].

Автори публікацій звертаються до героїки листопадового чину 1918 р. У «Розбудові нації» друкують частину промови О. Бабія «Чого нас

вчить 1 листопада 1918 р.?: «...в день листопадового чину зложім низький поклін тіням Тих, що впали на полі слави з вірою в силу національного генія України» [19, 7]. У кожному листопадовому номері журналу «Розбудова нації» друкувалася передова стаття із темою листопадового подвигу.

У журналі від 1930 до 1934 р. продовжується проблемно-тематична структура «Розбудови нації». В. Мартинець у статті «Українська справа та її зовнішнє ставлення» безапеляційно заявляє: «Прокляття нашої історії це політичні вязання з нашими національними ворогами» [14, 107]. У цій статті присутнє не поступливо негативне ставлення до Ю. Пілсудського. Головні вороги української нації — Москва і Польща.

У цей час надрукована велика стаття німця Г. Кірхнер фон Ліліенкірха «Україна і Німеччина», написана для «Розбудови нації». Автор підходить із розумінням предмета і вказує на «причини недооцінення в Німеччині української справи. Стаття ця рівнозначно вказує на те, якими тенденційними є закиди наших ворогів — москалів та поляків, — що на український визвольний рух намагаються накинути тавро німецької інтриги» [20, 117].

О. Грицай друкує життєві описи «Гарібальді» [21, 228], «Жорж Клемансо» [22, 123], де зупиняється на їхніх політичних та громадських діяннях. При чому ці опуси мають відчутний художній характер.

Крім того, надалі О. Грицай торкається й інших тем, користуючись художніми тропами, де його матеріали поміщають на передовицю журналу. Так, зокрема, передовиця, написана з нагоди 120 річниці від дня народження Т. Шевченка «Золоті стовпи» [23, 57] є відчутно художньою. Або ж передовиця «Про три світла», жанрову специфіку якої сам автор представив як «зеленосвятна молитва» [24, 107], присвячена «Божим Героям України з поклоном». У ній ідеться про те, що боротьба за незалежність України необхідна, і хоч це ще не всі зрозуміли, настане час, коли повстане весь народ. Як зразок боротьби публіцист наводить героїв України Д. Данилишина та В. Біласа у своїй статті «Палає пожаром серце моє» [25, 1], яка відкриває журнал у 1934 р.

Інж. Д. Андрієвський починає активно дописувати до часопису в другій половині 1930 р. Зокрема, він зосередив увагу на темі взаємостосунків із Польщею, яку раніше у статтях «Розбудови нації» торкалися не так часто [26, 162], «Українська справа на міжнародній шахівниці» [27, 213]. Також на польську тему розробляли Р. Зубик «Польська кольонізація і парцеляція

на українських землях» [28, 265], М. С. «Польська пропаганда у Франції» [29, 86]. Польща у цих дописах постає як ворог української державності, своїми статтями її намагаються дискредитувати, вказати на прорахунки і фарисейство цієї держави щодо інших, зокрема до України.

Д-р Володимирів та Г. П. написали серію дописів теоретично-аналітичного характеру «Промисловість України» [30, 25]. Під авторством Булавенка була поміщена цікава стаття «До східних проблем України» [31, 165]. Він також подав серію дописів у журналах 1933 та 1934 р. про Кубань від 1917 до 1919 р. Ця тема також актуальна, адже, коли йдеться про українську соборність, то згадують, що Кубань — це етнічно українська земля.

Дуже цікавими є так звані «Єретичні думки», які редакція «Розбудови нації» почала друкувати в 1930 р. Це своєрідне розчарування в ідеях, конкретне бачення тих проблем, які присутні серед населення та виконують пропагандистську роль. Вони діляться на невеликі дописи: «Про земляків і соборність», «Про примітивізм», «Аристократизм» та ін. У «Сурми» такої практики не було. Наприклад, «Що більше придивляюся до земляків моїх, то все ясніше бачу, що вони цілком не прагнуть кимось бути, а що всі їхні думки і бажання спрямовані на те, щоб “кимось” не бути».

Від травня 1934 р. структура і тематика журналу змінилась. Це можна пояснити гоніннями польської поліції українських націоналістів. Проте Є. Онацький, Булавенко, М. Сціборський та Д. Андрієвський продовжували подекуди дописувати до часопису.

У 1934 р. ситуація різко змінилась. Улітку 1934 р. відбувся атентат ОУН на міністра внутрішніх справ Польщі Б. Перацького у Варшаві. Німецький уряд видав Польщі М. Лебеда, який мав відношення до атентату, а чехословацький — передав польському так званій «Архів Сеника». Завдяки цьому польські органи безпеки докладно дізнались про обсяги діяльності організації, почалися масові арешти членів ОУН у Галичині, які завершилися «Варшавським процесом». Разом з тим польський уряд зажадав від чехословацького видавця чільних діячів ОУН, серед яких і головного редактора В. Мартинця. Останній змушений був з родиною втікати до Австрії восени 1934 р. В останньому номері «Розбудови нації» від липня–серпня 1934 р. надрукована стаття «За будучність нації» під псевдонімом В. М., яким підписувався В. Мартинець. Імовірно, ця стаття була написана після гонінь, адже йдеться у ній про незламність «характеру» українського

повстанця, який не повинен ні перед чим зупинятися.

Висновки. Отож для «Розбудови нації» програмною є ідея націоналізму, ідея визволення рідної держави від окупантів та розбудова самостійної української держави. Визначальною у цьому контексті є боротьба за незалежність, яка повинна здійснюватися будь-якими засобами, включаючи революційні. Журнал «Розбудова нації» займається підготовкою до КУНУ, а потім стає офіційним органом ОУН. Більшість важливих суспільно-політичних ситуацій, що виникало у 1920–30-х роках та стосувалося українського питання, було розглянуто в «Розбудові нації». Подальше дослідження ідеї державності у пресі міжвоєнного періоду в міжнародному контексті, зокрема на сторінках «Розбудови нації», дасть змогу поглибити розуміння цінності української незалежної соборної держави. У наші непрості часи війни з Росією за свою країну важливо пам'ятати історичний поступ, боротьбу та перемоги, вчитися мужності й незламності у попередників.

Джерела

1. Лернатювич В. «Розбудова Нації»: ідеологічні уроки державотворення. *Вісник Львівського університету. Серія журналістики*. 2006. Вип. 28. С. 207–212.
2. Панченко В. Концепція фінансового розвитку України в ідеології українських націоналістів. *Гілея (науковий вісник): Збірник наукових праць / гол. ред. В. М. Вашкевич*. Київ, 2009. Вип. 18. 274 с.
3. Мандрик М. Український націоналізм: становлення в міжвоєнну добу. Київ: Вид-во імені Олени Теліги, 2006. 392 с.
4. Конохов С. Особливості формування соціально-економічної програми ОУН у 1920–1930-х роках. *Український визвольний рух: наук. зб.* Львів, 2011. 36. 16. С. 142–149.
5. Коновалець Є. «Я б'ю в дзвін, щоб зрушити справу ОУН з мертвої точки...». Невідомі документи Організації Українських Націоналістів. Рік 1930. *Документально-наукове видання / передм. А. Кентій, В. Лозицький*. Київ: Темпора, 2003. 272 с.
6. Лист Є. Коновальця до Д. Андрієвського від 17 лютого 1928 р. *Документи і матеріали з історії Організації Українських Націоналістів / упоряд. Ю. Черченко*. Т. 2, ч. 2: Листування Є. Коновальця з Д. Андрієвським. Київ: Вид-во імені Олени Теліги, 2007. С. 70–71.
7. Ткач Д. Соціальна проблематика на першому Конгресі українських націоналістів. *Український визвольний рух*. Львів, 2011. 36. 16. С. 150–161.
8. Мартинець В. Синдикалізм — як нова форма суспільного господарства. *Національна думка*. 1927. Ч. 4. С. 19.
9. Андрієвський Д. До ідеологічно-статутарної підготовки організації українських націоналістів. *Розбудова Нації*. 1928. Ч. 6. С. 220.

10. Вассиян Ю. До головних засад націоналізму. *Розбудова Нації*. 1928. Ч. 2. С. 33–42.
 11. Сціборський М. До аграрної політики націоналізму. *Розбудова Нації*. 1928. Ч. 9. С. 333–334.
 12. Костарів Л. Проблеми української промислової політики. *Розбудова Нації*. 1929. Ч. 5. С. 138
 13. Від Конгресу Українських Націоналістів. *Розбудова Нації*. 1929. Ч. 1–2. С. 2.
 14. Мартинець В. Українська справа та її зовнішнє ставлення. *Розбудова Нації*. 1930. Ч. 5–6. С. 107–117.
 15. Дуб Я. Сучасна криза державного ладу та майбутній устрій України. *Розбудова Нації*. 1929. Ч. 8–9. С. 251.
 16. Дуб Я. Еміграція російська та українська і боротьба за будуччину Східної Європи. *Розбудова Нації*. 1929. Ч. 10–11. С. 313–318.
 17. Милянчич Ю. Японія — сила будучности? *Розбудова Нації*. 1930. Ч. 7–8. С. 174.
 18. Вікул М. До церковного питання на Україні. *Розбудова Нації*. 1929. Ч. 12. С. 383–385.
 19. Бабій О. Чого нас вчить 1 листопада 1918 р.? *Розбудова Нації*. 1929. Ч. 10–11. С. 311–313.
 20. Кірхнер Г. фон Ліліенкірх. Україна і Німеччина. *Розбудова Нації*. 1930. Ч. 5–6. С. 117–123.
 21. Грицай О. Гарібальді. *Розбудова Нації*. 1930. Ч. 9–10. С. 228–237.
 22. Грицай О. Жорж Клемансо. *Розбудова Нації*. 1930. Ч. 5–6. С. 123–128.
 23. Грицай О. Золоті стовпи. *Розбудова Нації*. 1934. Ч. 3–4. С. 57–61.
 24. Грицай О. Про три свігла. *Розбудова Нації*. 1934. Ч. 5–6. С. 107–112.
 25. Грицай О. Палає пожаром серце моє. *Розбудова Нації*. 1934. Ч. 1–2. С. 1–5.
 26. Андрієвський Д. Союз з Польщею. *Розбудова Нації*. 1931. Ч. 7–8. С. 162.
 27. Андрієвський Д. Українська державність чи польський державний віз. *Розбудова Нації*. 1931. Ч. 5–6. С. 117–123.
 28. Зубик Р. Польська кольонізація і парцеляція на українських землях. *Розбудова Нації*. 1931. Ч. 11–12. С. 256–276.
 29. М. С. Польська пропаганда у Франції. *Розбудова Нації*. 1932. Ч. 3–4. С. 86–92.
 30. Володимирів д-р та Г. П. Промисловість України. *Розбудова Нації*. 1932. Ч. 1–2. С. 25.
 31. Булавенко. До східних проблем України. *Розбудова Нації*. 1933. С. 165.
- References**
1. Lernatovych, V. (2006). «Rozbudova Natsii»: ideolohichni uroky derzhavotvorennia [«Rozbudova Natsii»: ideological lessons of the state]. *Bulletin of the Lviv University, Journalism series*, Vol. 28, pp. 207–212 [in Ukrainian].
 2. Panchenko, V. (2009). Kontsepsiia finansovoho rozvytku Ukrainy v ideolohii ukrainskykh natsionalistiv [The Concept of Financial Development of Ukraine in Ideology of Ukrainian Nationalists]. *Gilea (Scientific Bulletin): Collection of scientific papers*, Ed. V. M. Vashkevich, Kyiv, Vol. 18, 274 p. [in Ukrainian].
 3. Mandryk, M. (2006). Ukrainyskyi natsionalizm: stanovlennia v mizhvoienno dobu [Ukrainian Nationalism: formation in the interwar era]. Kyiv: Vyd-vo imeni Olenya Telihy, 392 p. [in Ukrainian].
 4. Koniukhov, S. (2011). Osoblyvosti formuvannia sotsialno-ekonomichnoi prohramy OUN u 1920–1930-kh rokakh [Features of the Formation of the Socio-economic program of the OUN in the 1920s and 1930s]. *The Ukrainian Liberation movement: Sciences collection*, Lviv, Zb. 16, pp. 142–149 [in Ukrainian].
 5. Konovalts, Ye. (2003). «Ya biu v dzvin, shchob zrushyty spravu OUN z mertvoi tochky...» [“I’m ringing the bell to get the OUN case off the ground...”] Unknown documents of the Organization of Ukrainian Nationalists. The year of 1930. Documentary and scientific publication, Peredm. A. Kentiy, V. Lozitskyi, Kyiv: Tempora, 272 pp. [in Ukrainian].
 6. Lyst Ye. Konovaltsia do D. Andriievskoho vid 17 liutoho 1928 r. [Ye. Konovalts to D. Andriievskiy dated February 17, 1928]. *Documents and materials on the history of the Organization of Ukrainian Nationalists*, Comp. Yu. Cherchenko, Vol. 2, part 2: correspondence of Ye. Konovalts with D. Andriievskiy, Kyiv: Vyd-vo imeni Oleny Telihy, 2007, pp. 70–71 [in Ukrainian].
 7. Tkach, D. (2011). Sotsialna problematyka na pershomu Konhresi ukrainskykh natsionalistiv [Social Problems at the first Congress of Ukrainian Nationalists]. *Ukrainian liberation movement*, Lviv, Zb. 16, pp. 150–161 [in Ukrainian].
 8. Martynets, V. (1927). Syndykalizm — yak nova forma suspilnoho hospodarstva [Syndicalism — as a New Form of Social Economy]. *Natsionalna Dumka*, Part 4, p. 19 [in Ukrainian].
 9. Andriievskiy, D. (1928). Do ideolohichno-statutarnoi pidgotovky orhanizatsii ukrainskykh natsionalistiv [To Ideological and Statutory Preparation of the Organization of Ukrainian Nationalists]. *Rozbudova Natsii*, Part 6, p. 220. [in Ukrainian].
 10. Vassian, Yu. (1928). Do holovnykh zasad natsionalizmu [To Main Principles of Nationalism]. *Rozbudova Natsii*, Part 2, pp. 33–42 [in Ukrainian].
 11. Stsiborskyi, M. (1928). Do ahrarnoi polityky natsionalizmu [On the Agrarian Policy of Nationalism]. *Rozbudova Natsii*, Part 9, pp. 333–334 [in Ukrainian].
 12. Kostariv, L. (1929). Problemy ukrainskoi promyslovoi polityky [Problems of the Ukrainian Industrial Policy]. *Rozbudova Natsii*, 129. Part 5, p. 138 [in Ukrainian].
 13. Vid Konhresu Ukrainskykh Natsionalistiv [From The Congress of Ukrainian Nationalists]. (1929). *Rozbudova Natsii*, Part 1–2, p. 2 [in Ukrainian].
 14. Martynets, V. (1930). Ukrainaska sprava ta yii zovnishnie stavlennia [Ukrainian Business and Its External Relations]. *Rozbudova Natsii*, Part 5–6, pp. 107–117 [in Ukrainian].
 15. Dub, Ya. (1929). Suchasna kryza derzhavnogo ladu ta maibutnii ustrii Ukrainy [Modern Crisis of the State System and the Future Structure of Ukraine]. *Rozbudova Natsii*, Part 8–9, p. 251 [in Ukrainian].

16. Dub, Ya. (1929). Emihratsiia rosiiska ta ukrainska i borotba za buduchchynu Skhidnoi Yevropy [Russian and Ukrainian Emigration and Struggle for Future of Eastern Europe]. *Rozbudova Natsii*, Part 10–11, pp. 313–318 [in Ukrainian].
17. Mylanych, Yu. (1930). Yaponiia — syla buduchnosti? [Japan — Power of Future?]. *Rozbudova Natsii*, Part 7–8, pp. 174 [in Ukrainian].
18. Vikul, M. (1929). [Do tserkovnoho pytannia na Ukraini]. On the Church Question in Ukraine. *Rozbudova Natsii*, Part 12, pp. 383–385 [in Ukrainian].
19. Babii, O. (1929). Choho nas vchyt 1 lystopada 1918 r.? [What does November 1, 1918 teach us?]. *Rozbudova Natsii*, Part 10–11, pp. 311–313 [in Ukrainian].
20. Kirchner, G. Von Ler. (1930). Ukraina i Nimechchyna [Ukraine and Germany]. *Rozbudova Natsii*, Part 5–6, pp. 117–123 [in Ukrainian].
21. Hrytsai, O. (1930). Garibaldi. *Rozbudova Natsii*. Part 9–10, pp. 228–237 [in Ukrainian].
22. Hrytsai, O. (1930). Georges Clemenceau. *Rozbudova Natsii*, Part 5–6, pp. 123–128 [in Ukrainian].
23. Hrytsai, O. (1934). Golden Pillars. *Rozbudova Natsii*, Part 3–4, pp. 57–61 [in Ukrainian].
24. Hrytsai, O. (1934). Pro try svitla [About Three Lights]. *Rozbudova Natsii*, Part 5–6, pp. 107–112 [in Ukrainian].
25. Hrytsai, O. (1934). Palaie pozharom sertse moie [My Heart in Fire]. *Rozbudova Natsii*. Part 1–2, pp. 1–5 [in Ukrainian].
26. Andriievskyi, D. (1931). Soiuz z Polshcheiu [Union with Poland]. *Rozbudova Natsii*, 1931, Part 7–8, p. 162 [in Ukrainian].
27. Andriievskyi, D. (1931). Ukrayinska derzhavnist chy polskyi derzhavnyi viz [Ukrainian Statehood or Polish State Cart]. *Rozbudova Natsii*, 1931, Part 5–6, pp. 117–123 [in Ukrainian].
28. Zubyk, R. (1931). Polska kolonizatsiia i partseliatsiia na ukrainskykh zemliakh [Polish Colonization and Parcel Distribution on Ukrainian Lands]. *Rozbudova Natsii*, 1931, Parts 11–12, pp. 256–276 [in Ukrainian].
29. M. S. (1932). Polska propahanda u Frantsii [Polska Propaganda in France]. *Rozbudova Natsii*, 1932, Part 3–4, pp. 86–92 [in Ukrainian].
30. Volodymyriv Dr. ta H. P. (1932). Promyslovist Ukrainy [Industry of Ukraine]. *Rozbudova Natsii*, 1932, Part 1–2, p. 25 [in Ukrainian].
31. Bulavenko. (1933). Do skhidnykh problem Ukrainy [To Eastern Problems of Ukraine]. *Rozbudova Natsii*, 1933, p. 165 [in Ukrainian].

Подано до редакції: 27.11.2019 р.
Прийнято до друку: 26.12.2019 р.

Пастушина В. Н., старший преподаватель кафедры журналистики и новых медиа Киевского университета имени Бориса Гринченко (Киев, Украина), кандидат наук по социальным коммуникациям

ПРОБЛЕМНО-ТЕМАТИЧЕСКИЕ СПЕКТРЫ ЖУРНАЛА «РОЗБУДОВА НАЦІЇ» (1928–1934)

В статье освещены проблемно-тематические спектры программного органа ОУН «Розбудова нації» — журнала, который стал одним из основных печатных органов украинского национально-освободительного движения в межвоенный период. Предпринята попытка раскрыть основную проблематику журнала и показать, каким образом осуществлялась редакционная политика, как группировался контент, каким образом работали публицисты и какие основные темы были освещены. История журнала представлена в контексте конкретных историко-культурных и социальных событий. Основная цель заключалась в ознакомлении современного читателя с националистическими движениями прошлого на примере печатного издания 20–30-х годов XX в., анализе и актуализации контента, который и сегодня остается важным для украинского общества.

«Розбудова нації» рассматривается как националистическое издание в международном свете, поскольку в него дописывали публицисты из разных частей света. Собрана информация о формате и контенте. Проанализированы особенности структуры и автуры издания, тематические спектры, жанровая и стилистическая специфика. Исследована контентная роль «Розбудови нації» в организации Конгресса украинских националистов. Показано, что большинство важных общественно-политических ситуаций, которые возникали в 1920–30-е годы и касались украинского вопроса, были рассмотрены в «Розбудові нації». В результате были сделаны выводы о том, что для «Розбудови нації» программной является идея национализма, идея освобождения родной страны от оккупантов и развитие самостоятельного украинского государства. Определяющей в этом контексте есть борьба за независимость, которая должна осуществляться любыми средствами, включая революционные.

Ключевые слова: «Розбудова нації», идеология, национально-освободительное движение, межвоенный период, государственность, соборность, независимость, пропаганда.